

SZATHMÁRI ISTVÁN (1954) Budapest

SZATHMÁRI ISTVÁN

A kabát

Én már megvettem életem utolsó télikabátját, uram, bár tudja, hatvanon túl is van élet, de meddig, igen, szép, minőségi áru, nem volt olcsó, de hát a végeken ne spóroljon az ember, komoly előkészület előzte meg az akciót, hirdetések, lapok bújása, hosszas séták a városban a menő kirakatokig, körutak bevadászása, sorstársakkal való eszmecsere, még magánlakásokban is megfordultam, hogy személyesen győződjem meg a lehetséges, potenciális darab milyenségéről, hogy a beszűrődő napfényben, az aranysárga sávban, amiben porszemek ficáncoltak és csillogtak, képzelje, uram, csillogott a por, tehát hogy itt tapintsam meg, szemléljem az anyagot, a szabást, a fazont, a vonalat, legyek elégedetlen vagy elégedett, közben azért arra is gondoltam, tehát ez az utolsó köröm, dobásom nekem, és hazudnék, ha azt mondanám, mindez nem szomorított el, nem okkupált volna nyúlékony bánattal, volt, hogy könny szökött a szemembe, annyira, hogy alig láttam a kiszemelt példányt, a jövődő havert, barátot. Mert barát a kabát, főleg, ha téli, és ha jó, hűsége, szívünkhöz nő, meleget ad, fűt, átölel, és utána hiányozni tud nagyon, uram, hisz ismeri ön is ezt, látom, észlelem, nem nevet ki engem, pedig megtehetné, gondolkodásra bírja mindez, elindul magában egy folyam, ne is tagadja, melankolikus a zúgása, a hangja andalít, de ébreszt is, ráébreszt, igen. Mint a *Messzi Mississipp* dalban, visz, visz a végtelenség felé, mert megöregedni nem a legjobb, uram, nézni a tükörbe, látni a ráncot, a fakó, petyhüdt bőrt és a halvány foltokat, az elálló fület, és hogy a szakáll már nem sötét, hanem kimondottan fehér, pedig milyen is volt valamikor, igen, kefe és fekete, csillogott a napban, itta, szívta a vizet mohón, mikor ilyen helyre került, és remegett is néha, ha a strandon épp előtte nyújtózott pőrén a lány, aki tudta, hogy nézik, és hát ez volt benne szép, és csak csinálta lassan, komótosan, kimódolva persze, és élvezte ő is, naponta többször is, uram. És utána várni kellett, hogy leülepedjen a lélek, akár a felrázott csodagömb apró elemei, várni, hogy újból induljon az élet, ami, mint látja, mindennek ellenére sohase állt meg, csak bukdácsol, darvadozott néha, vagy siklott gyorsan, mint a villámvonat, de nyomát ott hagyta mindig, erre nagyon vigyázott. Igen. És ha ezeket a nyomokat követi az ember, óriási felfedezéseket tehet, de minek, uram, minek, hisz eljött az idő, hogy magamra vegyem, próbáljam, tapasztaljam utolsó télikabátom a parányi üzletben, ahol szolgálatkészen, serényen pörög, forog körülöttem az alacsony, illatosított bajszerű, kockás mellényű, nagy, ilyen tapasztalatokkal, élményekkel rendelkező árus, egyszer ide, egyszer oda nyúl, igazít, tapogat, és tényleg centi lóg a nyakában, és a szemüvege meg-megvillan, ha valamit nagyon jól eltalál, izgatottan mondja, hajtsa fel a gallért, húzza ki magát, most üljön le, kérem, látja, így a legjobb, legszebb eme alkotás esése, és látszik, érződik, mennyire benne van ebben, hisz teremt, alkot, létrehoz a kockás mellényű emberke, állandóan rezgő bajuszkája jó társa ehhez, hosszú, finom ujjai bejáródva futnak, zongoráznak az anyagon, hol itt nyom, hol ott igazít, a zseb is a helyén, mondja, és belenyúl, érzem, hogy kotorászik odalenn, akárha keresne valamit, de nem gondolok semmire, közben halk zene szól, és csak most veszem észre, senki sincs a boltban rajtunk kívül, pedig forgalmas helyen van az üzlet, majdnem a város szívében, és az én szívem is hevesebben

Mikrokozmosz, 2004

ver, érzékelem, igen, és tudom biztosan, megvan a kabát, a barát, ami, aki elkísér engem, hű marad utolsó utamig, de azért még próbálom, tesztelem, versenyeztetem egy darabig. És a kis bajszerű emberke is tudja, megvan az üzlet, de azért még ő is játszik egy kicsit, és halványan tudatosul bennem, ősi rituálé részese lettem, szükséges ceremónia tárgya, ami nélkül nincs meg az igazi élvezet.

És utána megyek, kezemben az óriás szatyorról a villogó, csillogó városban, az enyhe, szegénylős esőben a zajos körút felé. Villamosok, buszok, autók, de én csak a kabátra gondolok, örömmel, elégedetten, azonban azért ott motoszkál a félsz is persze, hogy elhagyom, elhagyom őt idő előtt. A Borozóba veszem az irányt, a föld alá, ahol annyiszor, de annyiszor megfordultam én, még akkor, amikor csak egy füstös kis csehó volt, és hát most is, hogy kicsicsázták, -cifrázták, vöröset kérek a pultnál, a csaplárosné egy erőltetett mosolyt küld felém, alig vannak, nincs kinek dicsekednem, mutogatnom, maradok magamban, magamnak, csúszik a bor, lábamnál a nagy szatyor.

Régi barátommal heti rendszerességgel jártunk ide valamikor, majd utána jöttek a többiek, szinte zarándokhelyé vált éveken keresztül, akárha hazamentünk volna, vagy ennél is jobb, meghittebb volt az egész, mert többen definiálhatatlan helyzetekben, életben, formákban leledztünk, legszívesebben itt is aludtunk volna, hogy itt ébredjünk fel, és ne otthon a félelmetes tárgyak és emlékek között. Emlékszem, egyik éjjel leesett a biciklim a falról, egy délután a Józsi, a szomszéd berúgta az ajtót, a házilag bontott riadtan szálltak fel az égre, majd körözni kezdtek, ma is hallani vélem néha szárnyuk susogását, volt, hogy azt hittem, ez a halál, de utána jöttek a lányok, asszonyok, a hosszú, mélységes tivornyák, melyek feledtetek, tompítottak engem, hogy már-már azt gondoltam, révbe is juthatnék, igen, de hát nem ment ez könnyen, és ezért jött jól a Borozó, a pince, ahol mindent másmilyennek látott, érzett az ember, mint ami. A kanadai nőt a barátom haverja hozta, érett volt, csinos, mindennek örült és állandóan nevetett, száján vakító rúzs, a haja fekete, valami egzotikus parfüm vette mindig körül, színházban dolgozott odaát, nálunk szinte törzstaggyá vált, élvezték, ahogy ő ezt az egészséget élvezte, ezt a nagyon mást, mint ami otthon van neki, egyszer egyszerre mentünk ki a mosdóba, én balra, ő jobbra, egy furcsa érzés kapott el akkor, uram, hátranéztem, mielőtt becsuktam volna az ajtót, ott állt velem szemben, a rúzs a száján vakított, elvakított engem, hozzám lépett és átkarolt, majd hirtelen kisietett. És utána minden ment tovább, mint eddig, viháncolt, nevetett, majd kis idő múlva visszarepült a favágók országába. A Borozó továbbra is állt, létezett, a csaplárosné mosolygott, ha úgy hozta a kedve, kissé erőltetetten, mint akkor, mikor álltam a pultnál a hatalmas szatyorról a lábam mellett. A színész is lejárt rendszeresen, hangosan, fület sértően artikulált, huszadrangú darabokban játszott, hosszú, zsíros haja sokszor az arcára tapadt, ha részeg volt, hars nótákba kezdett, egyszer felugrott az asztalra, és levizelte az ott levőket, azzal a szöveggel, hogy próbálok, uraim, gyakorlom a világszámom, holnap fellépek, és minden más lesz, és a csaplárosné csak nézte, túrta, és lehet, hogy éjszakánként arról ábrándozott kiszikkadt teste, jó volna már őt is meglocsolni, hogy szárba szökkenjenek elhervadt álmái. A színész mindhárom fia külföldön élt, ő egy festett szőke hajú nővel költözött össze, egy rohamában a konnektorba nyúlt és szénné égett, szólt róla a fáma a Borozóban, és hogy a temetésén a három fia nem beszélt egymással, csendesen esett az eső, a koszorúk szalagját meg-megrezegtette a szél, a társulattól valaki túljátszva beszélt, búcsúztatott, és a festett hajú nő diszkréten félreállva szorgalmasan cigarettázott.

Ilyen idők voltak, jó sokáig még a pince közelébe se mentem, pedig gondoltam rá, és a kanadai nő is hiányzott persze, hányszor, de hányszor vittem tovább, szóltam a történetet, hogy akkor visszaölelem őt ott, a mosdóban,

erősen magamhoz szorítom, és érzem a testét nagyon, meg azt az émelyítő, de mégis felkorbácsoló parfümöt, és a fülébe súgok valamit, majd hosszú, fekete hajába túrok, közben jön be a lárma a nyitva hagyott ajtón keresztül, majd görgetem tovább az eseményt, de a végkifejletig sohasem megyek el, mert akkor elveszíteném őt, meggátolnám a későbbi ábrándfolyamot. Olyan ez, mint kincset őrizni valahol egészen mélyen.

Megtapogattam a szatyorban duzzadó kabátot, és nyugodt voltam. Menyeyei nyugalom, mint amikor az ember elfogadja: ez van. Nincs küzdés, hajsza, tülekedés. Buddha-mosoly, uram. Azonban ez mégsem ilyen egyszerű. Mert nem akartam én búcsút venni az élettől, vártam még tőle oly sokat, nem akartam, hogy cserbenhagyjon végleg, hogy hátat fordítson nekem, hisz harcoltam néha, hogy ne süllyedjek el, még ölhettem is volna, megölhettem volna az asszonyt, mikor otthagyt, mégsem tettem persze, de bevallom, volt, hogy gondoltam rá, és magamra is, igen, de azért erősebb voltam, józanabb, mégis itt a kabát a szatyorban, itt lapul. És akkor arra gondoltam a pohár vörös mellett, hogy a picinyke, pödrott bajszerű emberke a parányi üzletben vajon hány utolsó kabátot, ruhát illesztett, tapogatott, zongorázott a potenciális kuncsaftra. Formázott tökéletesre, tudván, a végső, legvégső úthoz kellene, ránc, gyűrődés, férc nélkül. Maga a tökély a hófehér viaszarchoz.

Egyik nagybátyám mulató ember volt, szerette a bort és a nőket, orrolt is rá az asszony, hosszú szivarokat szívott, és merengve ült az alföldi házuk lugasa alatt. Amikor meghalt, akarata szerint, a pap búcsúztatója után egy ide kirendelt, mindenféle hangszerrel megáldott muzsikusbanda a kedvenc nótáját játszotta el, a „Vágyom egy nő után” kezdetűt, és álltunk ott a már majdnem télben, a szürke, baljóslatú felhők alatt, sírok között, virágok, koszorúk bódító illatában, szipogó nők és megrendült férfiak körében, gyerek voltam, mindegyik ágált az ittlét ellen, de akkor a dal a közepe táján megfogott, elkapott valami, hogy igen, Istenem, van szép és van rossz, maradandó és múló, és a banda csak játszott, verte a rezet, akár egy tűzoltó-zenekar, mert a rokon a tüzet nagyon is szerette, feléleszteni, -izzítani, hogy utána forrósodjon benne hosszasan, ahogy ezt az özvegy vádlón megjegyezte a temetést követő toron, nem bírván visszatartani keservét, fehér arcú, fejkendő bunyevác asszony volt, aki nem átalott éjnek idején lekváros buktát sütni, uram, de a finom, porcukros kalács mégsem tartotta otthon a férjét, ment ő harsan, vágyaktól telve, a hideg ágyból a meleg, még melegebb ismert és ismeretlen helyekre, mert ezt üzenté, diktálta a vére és az önismeret.

És amikor visszajött, visszatért a családba, kövidinkát töltött magának a kancsóból, nézte merengve a gyöngyöző nedűt, ült a lugasban, és sejtelmünk se volt, mire gondolhatott. Rák vitte el, és azon a temetésen számunkra ismeretlen személyek, nők és férfiak is feltűntek, és az özvegy csak toporgott, kapkodta fejkendő fejét, közben a banda húzta, dobolta, ütötte, cintányérozta a dalt, a nótát, a férje tűzimádó dalát, még itt is, még itt is, sopánkodott az asszony, de azért pár könnyecsepp legördült az arcán, mert ki tudja, uram, a nagybátyám mit tudhatott, anyám, Isten nyugosztalja, mondogatta, ha egy gyönyörű nő jött velünk szemben egy rusnya férfival, ki tudja, mit tud ez az ember, és lopva a szemébe nézett, mintha a titkot, a titkokat szerette volna magáévá tenni, amit ő talán sohasem tapasztalt, tapasztalhatott, és én, a gyerek, fogtam a kezét, és nem értettem, érthettem, miről is van szó, illetve gondoltam ezt-azt, de egyszer sem kérdeztem rá. És a már említett halotti toron, ahol az asztalok roskadoztak az ételtől, káposzta, sült hús, pörkölt, pulyka, minden, egy fiatal, jól fésült férfi nagyon ügyesen, hozzáértően szolgált fel a ház legnagyobb szobájában, a vékony, fekete rámába illesztett családi fényképekkel körülvéve, melyek ott lógtak a falon, rokonok, ismerősök, ősök és ismeretlenek tekintettek le ránk, gyerekek, pólyás csecsszopók figyelhették az utolsó búcsúzást követő lakoma részleteit, mintha

Szent Iván-éj, 2005; Ég, 2005

Részlet, 2005; Elemek, 2005

egy törzsi szertartásba csöppentek volna bele, ahol minden kis dolognak megvan a maga menete, súlya, igen, az az elegáns férfi mindenki óhaját, igényét teljesítette, hozta a kenyeret, ha már elfogyott, körbevitte a savanyúságot, csonttányért ürített, töltött a poharakba, csak úgy csillogott-villogott a borral teli pohár, mosolygott kedvesen, finoman beszélt, ő az ő fia, sugdosták egy páran, és sóhajtottak hozzá, de nem tudták, hogy kitől, illetve igen, de nem volt illendő megnevezni a sok nő közül az egyiket, és a fejkendős özvegy csak kapkodta a fejét, zavartan lótot-futott, és az esemény végén hozta a buktát, a lekvárosat, ami nem volt képes otthon tartani a férjét, mert valószínűleg nem volt elég tüzes, forró, bőrt égető. És most már minek, minek, de mégis, és apámhoz fordult a keresztapám, Antal, hát sosem iszunk, és fokozódott a lárma, szállt a füst, és egymásra kacsintottak ők ketten, és ki tudja, mire gondolhattak, a keresztapám se vetette meg a tüzet, a lángot, de ő másképpen csinálta, uram, asztalosműhelye volt egy mellékutcában, a koszos falakon meztelen nők színes képei lógtak, és mindenhol erős enyvszag honolt, ordított a gépfűrész, sikongatott egész nap, csak kiabálni lehetett itten, és a politúrozó lányok kacaja se hallatszódott igazán, ha a keresztapám a külső helyiség friss forgácsában meghempergette őket. Úgy jöttek ki onnan, mintha mikulások lennének a nyár közepén, és a félnotás fiatal inas, akit inkább csak szájalomból tartottak ott, hatalmas, vérekes szemekkel nézte a számára mindeddig ismeretlen csodát, hogy utána ő is menjen oda, hogy legalább a melege legyen az övé, feküdt a forgácsban, forgolódott, lihegett, ha már az élet ilyen szűkmarkú volt vele szemben, de a fahulladékot mindig leverte magáról, nem akarta, hogy tudják, holott mindenki tudta, hogy mit csinál.

Tehát ott a Borozóban, uram, méléztam összevissza, néztem, tekintetem előre, hátra, és tudtam, sejtettem, a csaplárosné hamarosan megkérdezi, igen, mi van a szatyorban, öregfiú, és akkor, akkor lehet, hogy nehéz lesz kimondanom, igen.

Hamu, 2002